

вчинити незаконне заволодіння криптовалютою. На підтвердження певних фактів можуть бути використані дані, які містяться в дипломах про освіту, сертифікати про закінчення відповідних курсів, проходження тренінгів, участь у тематичних заходах, дані із соціальних мереж, з яких слідує, що особа позиціонує себе причетною до певної спільноти. Очевидно, що прибиральник приміщень, який не обізнаний із сферою ІТ та у якого у користуванні навіть немає смартфона або іншого гаджета із програмним забезпеченням для торгівлі та зберігання криптовалют не здатний незаконно заволодіти криптовалютою і, відповідно, бути підозрюваним або обвинуваченим у цьому, якщо тільки немає доказів, які спростовують вищевказане.

Підбиваючи підсумки наведеному вище, слід відзначити, що доказування у кримінальних провадженнях про незаконне заволодіння криптовалютою має свої особливості, які полягають у тому, що при описі способу вчинення злочину у багатьох випадках є необхідним дотримання контекстуального підходу. Також будь-які докази, які подаються на підтвердження або спростування тих чи інших фактів або обставин мають пояснюватися простою та зрозумілою мовою для осіб, які не фахівцями в індустрії криптовалют. Крім того, важливим у доказуванні є доведення того, що підозрюваний чи обвинувачений в силу своєї освіти та наявності відповідних знань, а також умінь і навичок у сфері ІТ загалом та наприклад, конкретно програмування чи інженерії блокчейну міг вчинити незаконне заволодіння криптовалютою.

1. CoinGeko. URL: <https://www.coingecko.com/uk>.

2. Про віртуальні активи: Закон України від 17.02.2022 р. № 2074-IX. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>.

3. Ліквідовано потужну фінансову схему допомоги псевдо республікам. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/likvidovano-potuznu-finansovu-sxemu-dopomogi-psevdorespublikam>.

4. More than 200 exploits grabbed \$ 35.3M in February 2023. URL: <https://twitter.com/PeckShieldAlert>.

5. Кримінальний Кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

6. Тетерятник Г. К. Значення контекстуальних обставин як елементів складу злочину при розслідуванні окремих категорій злочинів. Права людини – пріоритет сучасної держави: зб. матер. конф. Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Одеса, 10 грудня 2020 року). Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 245-249.

УДК 343.14

DOI: 10.31733/17-03-2023-387-389

Юрій КРАМАРЕНКО

доцент кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СПІВРОБІТНИКІВ ОПЕРАТИВНИХ ТА СЛІДЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ ДО ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Протидія злочинності, особливо її організованим формам, є одним із завдань правоохоронних органів. Результативність діяльності правоохоронних органів залежить від багатьох чинників серед яких можна виділити такі:

- компетентність співробітників правоохоронних органів, передусім слідчих та співробітників оперативних підрозділів;
- якість законодавства та правозастосування;
- стан розвитку та можливості удосконалення тактичних, технологічних та методологічних основ протидії злочинності;
- стан взаємодії між правоохоронними органами, іншими державними структурами та інститутами громадянського суспільства та можливості її удосконалення;

– стан та можливості удосконалення міжнародного співробітництва в сфері протидії злочинності.

Вказані чинники певною мірою відображені в «Стратегії боротьби з організованою злочинністю» (далі – Стратегія), що була схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України 16 вересні 2020 року № 1126-р [1]. Згідно її тексту «основними напрямками реалізації Стратегії є:

- удосконалення нормативно-правового забезпечення боротьби з організованою злочинністю;
- формування ефективної системи інституційного забезпечення боротьби з організованою злочинністю;
- запровадження механізмів координації та взаємодії у сфері боротьби з організованою злочинністю;
- запобігання організованій злочинності та боротьба із злочинними організаціями у сферах з високим ризиком її прояву;
- інформаційно-аналітичне, наукове та кадрове забезпечення державних органів, що беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю;
- залучення громадськості до активної участі в боротьбі з організованою злочинністю;
- міжнародне співробітництво у сфері боротьби з організованою злочинністю».

Після схвалення Стратегії було прийнято кілька керівних нормативно-правових актів, а саме постанова Кабінету Міністрів України від 26 січня 2022 р. № 59 «Деякі питання запровадження в діяльність центральних органів виконавчої влади системи оцінки СОСТА Україна» [2] та розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2022 р. № 850-р «Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії боротьби з організованою злочинністю» (далі – План заходів) [3]. З огляду Плану заходів, що по суті збігається з вказаними напрямками реалізації Стратегії, МВС та Національна поліція є основними відповідальними виконавцями. Крім того до утворення Національного координатора (координаційного органу, який проводить моніторинг і дає оцінку стану реалізації цієї Стратегії, що повинен бути створений відповідно до Стратегії) його функції покладаються на Міністерство внутрішніх справ. Отже, сьогодні можна констатувати, що реалізація Стратегії здійснюється досить повільними темпами, що можуть бути обумовлені різними чинниками, в тому числі об'єктивними, при цьому основна роль щодо протидії організованій злочинності покладається на МВС та підрозділи Національної поліції.

З огляду зазначеного та враховуючи обсяги нашої роботи звернемо увагу лише на окремі чинники, що тісно пов'язані між собою, а саме «компетентність співробітників правоохоронних органів» та «стан розвитку та можливості удосконалення тактичних, технологічних та методологічних основ протидії злочинності».

Згідно Стратегії «з метою наукового забезпечення боротьби з організованою злочинністю передбачається:

- системне та комплексне вивчення наявних проблем нормативно-правового та інституційного забезпечення;
- підготовка рекомендацій за результатами проведення моніторингу та узагальнення судової практики щодо розгляду кримінальних проваджень за ознаками організованої злочинної діяльності;
- проведення інженерно-технічних робіт, дослідно-конструкторських розробок, а також створення апаратних і програмних комплексів з метою виконання завдань щодо боротьби з організованою злочинністю» [1].

Також зазначено, що «пріоритетами розвитку системи кадрового забезпечення державних органів, що беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю, є:

- удосконалення процедури підбору кадрів, зокрема конкурсного відбору, та комплектування кадрами, впровадження спеціальної перевірки, що ґрунтується на рівних можливостях, прозорості, об'єктивній оцінці та особливих вимогах до досвіду і кваліфікації;
- підвищення рівня спеціалізації, фахової підготовки та перепідготовки кадрів, діяльність яких безпосередньо пов'язана з протидією організованій злочинності;
- підвищення рівня соціального захисту кадрів, забезпечення їх професійного зростання та просування по службі» [1].

З огляду сучасної підготовки та підбору кадрів для служби в правоохоронних органах

взагалі, та Національній поліції зокрема, можна сказати, що найбільш затребувані є фахівці з вищою освітою за спеціальностями «право» та «правоохоронна діяльність», а також тих спеціальностей, що пов'язані із технічними та технологічними аспектами забезпечення проведення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій, тобто окремих заходів виявлення кримінальних правопорушень, що вимагають спеціальних знань та навичок. Слід визнати, що повноваження приймати рішення в межах здійснення оперативно-розшукової діяльності чи кримінального провадження мають співробітники оперативних та слідчих підрозділів відповідних правоохоронних органів в межах своєї юрисдикції. Отже, підготовка та перепідготовка співробітників оперативних та слідчих підрозділів відбувається переважно в межах означених спеціальностей «право» та «правоохоронна діяльність».

Сучасна організована злочинність, маючи високу адаптивність до оточуючого середовища та змін, набуває якісних перетворень, що вказують на збільшення її потенціалу та можливостей щодо впливу на державні та соціальні процеси. В свою чергу це створює умови для уникнення відповідальності за вчиненні правопорушення особами, причетними до організованої злочинності. Такі тенденції вимагають ґрунтовної та різнопланової підготовки співробітників оперативних та слідчих підрозділів. Крім обізнаності в сфері права необхідними є знання, що дозволяють досліджувати певні соціальні об'єкти й процеси та управляти ними. Тобто вміти не тільки визначати сутність таких об'єктів та процесів чи виявляти приховані наміри, а й чинити прогнозований вплив, що дозволяє досягати очікуваних результатів. До таких знань, наприклад, можна віднести розуміння «теорії ігор», особливостей формування індивідуальної та групової поведінки, можливостей комунікативного впливу та інших сфер, на які вже неодноразово звертали увагу фахівці в галузі криміналістики та оперативно-розшукової діяльності. Розуміння цих сфер знань сприятиме розробці якісних тактичних комбінацій, операцій та заходів, що дозволять встановлювати всі обставини та факти вчинення кримінального правопорушення та притягати винних до законної відповідальності.

Зрозуміло, що окремі питання, особливо ті, що стосуються негласної роботи, фізично не можливо повністю охопити навіть в умовах навчання у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання. У зв'язку з цим таку ситуацію можна «виправляти» за рахунок післядипломної освіти (перепідготовки, підвищення кваліфікації тощо) при цьому ініціатива щодо змісту та завдань такого навчання повинна виходити саме від практичних підрозділів. Така ж ініціатива повинна мати місце і щодо наукових досліджень в сфері протидії злочинності. Для цього повинна бути налагоджена пряма комунікація між навчальними закладами і науковими установами з одного боку та конкретними підрозділами – з іншого. Будь-який формалізм в цих питаннях є неприпустимим, оскільки для досягнення якісних результатів необхідним є чітке та повне розуміння між замовником навчання чи проведення дослідження та виконавцем щодо суті проблеми та можливостей її вирішення в реальних умовах практичної діяльності, а також двосторонній зв'язок в межах самої підготовки. Безумовно такі навчання та дослідження повинні відбуватись в умовах недопущення витоку інформації, що містить службову або державну таємницю.

Протидія організованій злочинності це постійний процес удосконалення діяльності правоохоронних органів та компетентності їх співробітників, що здійснюється одночасно з пошуком «слабких» («вразливих») місць суб'єктів організованих форм злочинної діяльності. З огляду необхідності одночасного дотримання прав та свобод людини під час виконання правоохоронних функцій уповноваженими органами та підрозділами, їх діяльність потребує пильності та поміркованості, що можна досягнути лише за рахунок поєднання науки та практики. Таке поєднання можливе за умови формування якісної комунікації між навчально-науковими установами та практичними підрозділами правоохоронних органів та спільних зусиллях в означеному напрямку.

1. Про схвалення Стратегії боротьби з організованою злочинністю: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.09.2020 р. № 1126-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#Text>.

2. Деякі питання запровадження в діяльність центральних органів виконавчої влади системи оцінки SOCTA Україна: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.01.2022 р. № 59. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/59-2022-п#Text>.

3. Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії боротьби з організованою злочинністю: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.09.2022 р. № 850-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-2022-р#Text>.